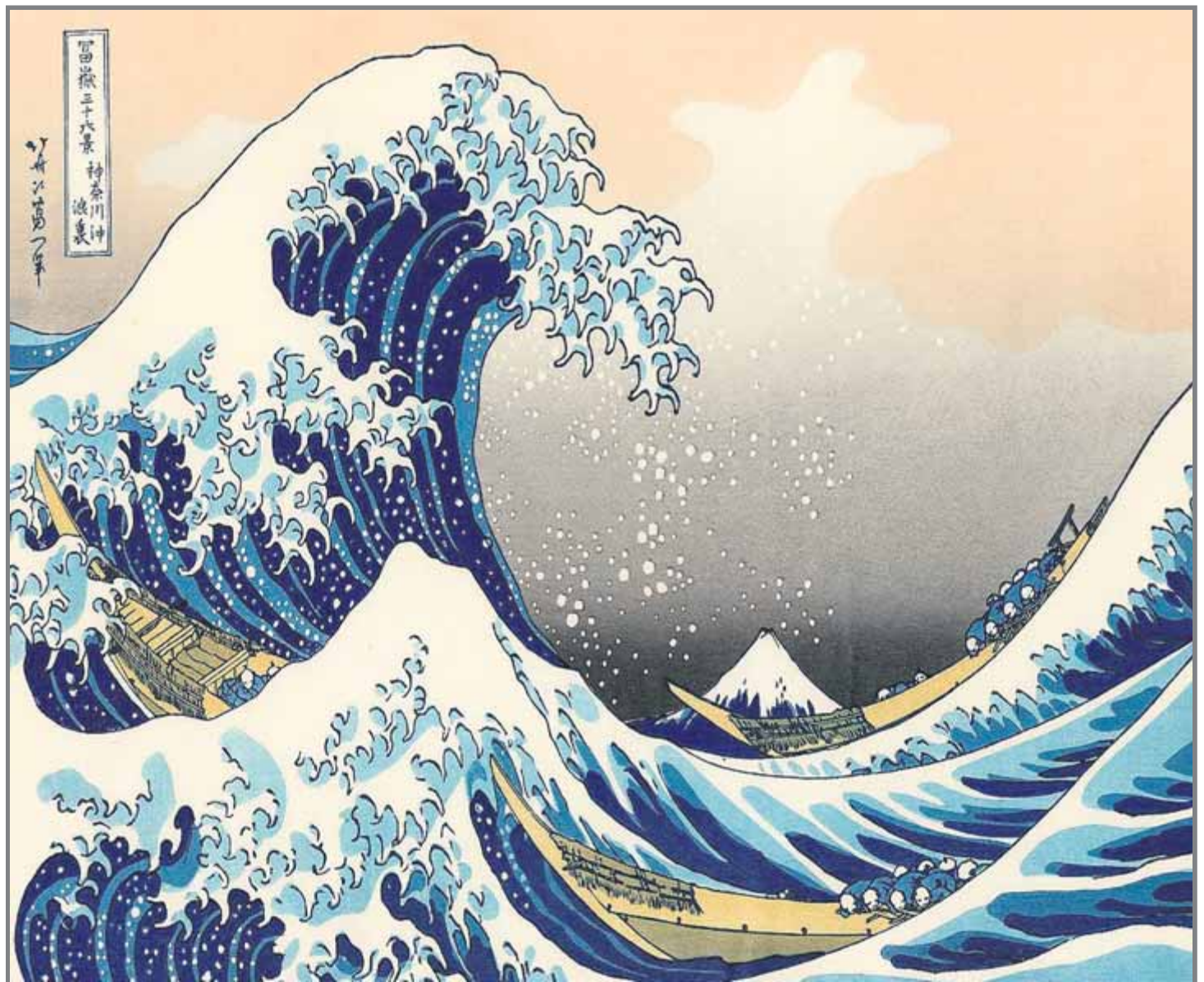

EL MAR, EL MAR
Iris Murdoch
Traducció:
Laura Baena
Editorial:
Edicions de 1984
Barcelona, 2017
Pàgines: 736
Preu: 20,90 euros

El que el mar s'endú

Iris Murdoch va guanyar amb la novel·la 'El mar, el mar' el premi Booker del 1978 i, ara, Edicions de 1984 pública aquesta obra mestra en català

L'*Anàbasi*, de Xenofont, narra la llarga retirada dels mercenaris grecs des del cor de Pèrsia fins a Grècia quan perden en combat el general que els comandava, Cir el jove. Després de creuar el desert de Síria, Babilònia i Armè-

nia, en una marxa de tres anys i més de 4.000 quilòmetres, arriben a un turó on divisen el mar Negre. És el clímax de l'obra, l'emoció de veure la fi de les llargues penyaltes i l'arribada a casa: "El mar, el mar. I es passaven la consigna de boca

en boca..." Iris Murdoch titula *El mar, el mar* una de les seves novel·les més importants –en va escriure vint-i-sis–, amb la qual va guanyar el premi Booker l'any 1978. També aquí el mar tindrà un paper desllorigador essencial. El protagonista, un dramaturg retirat a una casa davant el mar del Nord, veurà resoldre's irremissiblement les complicades trames de la seva vida sentimental mentre el mar se li endurà un fill adoptiu i el primer amor. Aquesta obra magnífica, d'ambicions gairebé oceàniques, acaba de ser publicada per Edicions de 1984 en una bona traducció de Laura Baena.

Les al·lusions al món literari i filosòfic no es limiten únicament en aquesta referència del títol. Iris Murdoch (1919-1999), professora de filosofia a Oxford, deixeble de Ludwig Wittgenstein, amiga d'Elias Canetti, casada amb el crític John Bayley, omple les seves obres de ressons literaris i filosòfics: de Shakespeare a Russell, de La Bruyère a Keats, cita fragments oportuns i de gran força cognitiva. Però és des del fons de la tradició anglesa del XIX d'on rep la influència més gran: és hereva directa de Georges Eliot, de qui pren aquesta voluntat irrefrenable de fer sincerar els

personatges, sotmetre'ls a una fonda i rigorosa introspecció i, com Elliot, no reprimix el judici sobre ells, encara que sigui indirectament.

El mar, el mar, són les reflexions i vivències d'un director de teatre d'èxit que decideix retirar-se a un poble de la costa britànica per escriure les seves memòries. La narració parteix de la infantesa, però se centra especialment en el teatre, "Dec tota la meua vida a Shakespeare", i en les relacions amoroses que l'han fet com és, des del primer amor –completament idealitzat– fins a les relacions que han conformat la seva vida. Com a bon gourmet, fa descripcions delicioses sobre el menjar: "Hauríem de beneir cada dia que ens porti una bona digestió i el preciós do de la gana." I és que viu un període relaxat, proper a la felicitat, contempla els tons de color del mar, se submergeix en banys refrescants, gaudeix dels cels nocturns... En aquesta casa antiga, apartada dels homes, que s'alça damunt les roques, troba un refugi per escriure un text que el sobrevisqui. Charles Arrowby fa inevitablement un balanç de la vida als seixanta anys, els mateixos que tenia Murdoch quan escrivia la novel·la.

Ara bé, aquest curiós personatge és egoista, megalòman, i narra la seva vida sota una aparença frívola i brillant, amb escenes hilarants i diàlegs que van molt al fons, com les converses que té amb el seu cosí James. Perquè encara que la veu narrativa sigui la de l'artista, una veu arrogant i despòtica, sovint trobem la veritat de la narració en els diàlegs amb les amants i els amics, especialment en la veu del cosí James. Aquest cosí, l'únic familiar viu de Charles, li fa veure no només l'autoengany en què es complau i en què dia a dia es persuadeix, sinó l'autodestrucció que implica. Per exemple, d'aquest primer amor no realitzat del qual Charles no deixa de parlar amb idolatria, James li diu expeditivament: "No enyores la Harley, enyores la teva joventut."

Hi ha una reflexió constant sobre l'amor, sobre el matrimoni, sobre l'amistat, una indagació fonda sobre com vivim la relació amb els altres. Malgrat haver tingut moltes parelles, Charles sempre ha estat solter i es mira els matrimonis amb pessimisme, com entitats desconegudes, misterioses: "La gent es limita a negociar posicions de dominació i submissió. Sospiro que, en realitat, els matrimonis feliços són molt pocs, però la gent oculca la seva tristesa i la seva desil·lusió. ¿Quantes parelles felices coneixem?" L'amic Peregrine,

casat dues vegades, li mostra un altre costat: "Tu no entens el matrimoni, Charles. Són aigües profundes en les quals no has navegat mai. A tu et sembla que una disputa significa un naufragi, que és el final, però no és així." En l'anàlisi de les amants que ha tingut, va exposant els diversos graus de dependència amorosa. Finalment acaba posant la bona companyia com el signe més fondo, com el sentiment autèntic, que arriba a ser superior a la passió i a l'amor: "Amb la Lizzie em sentia còmode, la seva insistència tendria i atenta em feia sentir lliure. Sí, la pregunta decisiva és fins

Iris Murdoch reflexiona sobre l'amor i l'amistat

a quin punt anhelem la companyia d'algú; això és una mica més radical, més important que la passió, l'admiració o l'amor."

La novel·la té més de set-centes pàgines, però es llegeixen de manera àgil: les trames estan treballades, els personatges són interessants i hi ha intriga. A més, hi ha una ambició literària immensa, que es

mostra a través de les reflexions metafísiques escampades oportunament per tot el relat: des de la inquietud gairebé presocràtica per la natura –com quan Charles en dues ocasions contempla el cel nocturn, completament estrellat i brillant, i davant aquesta espectacularitat i fredor dels elements vol arribar a capgirar l'univers penetrant-hi amb la mirada, en una descripció amb tocs místics–, fins a l'aprofundiment en qüestions de la filosofia moderna, com ara quan James parla de la importància de la introspecció del jo i conclou: "Som uns éssers amb una capacitat d'in-

trospècció molt secreta, i aquesta capacitat és el més sorprenent que hi ha en nosaltres, fins i tot més que la nostra raó. Però no podem limitar-nos a entrar a la caverna i mirar. La major part del que creiem saber de la nostra ment és pseudoconeixement. La nostra afectació és escandalosa, exagerem la importància del que creiem que valorem." En una lluita entre la veritat i la mentida, la narració va desemmascarant l'afectació de Charles, que, cap al final de la novel·la, sembla adonar-se clarament del paper decisiu que han tingut els altres personatges a la seva vida.

Com sempre passa a les novel·les de Murdoch, l'element sobrenatural té aquí un paper principal: la racionalitat i lucidesa de què parlàvem conviu amb el sobrenatural. La influència li ve directament de Shakespeare: *El mar, el mar* fa pensar molt en *La tempesta*. Aquí, un monstre marí, sorolls estranys a la casa i coincidències sorprenents conviuen sense problema amb les vivències quotidianes. Gràcies a aquesta indefinició dels límits, el protagonista pot reflexionar sovint sobre les qüestions últimes, sobre la mort

i la finitud, sense dramatismes, amb belles comparacions: "Res humà no és etern. Per a nosaltres, l'eternitat és com una il·lusió, és com un conte de fades. Quan el rellotge toca les dotze, tot es fa miques i s'esvaeix."

Celebrem que Edicions de 1984 hagi traduït aquesta obra al català. Només disposàvem d'una novel·la en la nostra llengua, *Sota la xarxa*, traduïda per Montserrat Abelló als anys seixanta. Com diu la traductora i poeta en el pròleg: "Murdoch és remarcable pel domini de l'ofici, per la justesa i precisió de l'estil, certament complex, però no exempt d'humor, de frescor i de poesia." No serà la novel·la més venuda per Sant Jordi, però sens dubte es troba entre les novel·les més bones que hi ha ara a les llibreries. *

La irlandesa Iris Murdoch (1919-1999), va ser professora de filosofia a Oxford
ARXIU